

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ ΚΟΖΑΝΙΤΟΥ

Οι φωνές της Πολυνίκης

ΚΕΔΡΟΣ

Κωνσταντία Κοζανίτου: *Οι φωνές τις Πολυνίκης*

ISBN 978-960-04-5319-5

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Κωνσταντία Κοζανίτου, 2023*

© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2023*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

Στη μνήμη του Κοσμά μου

Ακολούθησε την καρδιά σου, αλλά πάρε και το μυαλό σου μαζί.

Alfred Adler

Ακούω την πόρτα ν' ανοίγει. Στρέφω το κεφάλι. Το λευκό στη στολή της νοσοκόμας δίπλα μου δείχνει γκριζωπό. Τα σύννεφα έχουν χαμηλώσει, πλησιάζουν στο παράθυρο. Ο αέρας μυρίζει υγρασία. Θεσσαλονίκη, φθινόπωρο. Κλείνω τα μάτια.

«Καλημέρα, μάνα. Δες ποιοι ήρθαν μαζί μου».

Δεν απαντώ, δεν έχω δύναμη. Νυστάζω. Έχω μέρες να σηκωθώ απ' το κρεβάτι. «Συνέχεια κοιμάσαι», λέει η διπλανή μου στον θάλαμο. Τα φάρμακα έχουν κάνει καλά τη δουλειά τους ή έχω πάρει την επιθανάτια οδό αναχώρησης; Από μακριά ένα βουητό, που μπερδεύεται με τις σταλαγματιές στο περβάζι, με νανουρίζει. Με πνίγει μια μυρωδιά σαν από εξάτμιση μηχανής.

«Μητέρα, πώς είστε;»

Ο Νίκος δεν είναι μόνος, η γυναίκα του κι ο εγγονός μου ακολουθούν. Μια ομπρέλα παίρνει τη θέση της στη γωνία.

«Τι μέρα έχουμε σήμερα; Μπήκε ο Οκτώβρης;» σκέφτομαι φωναχτά.

«Επιτέλους λίγη δροσιά, μάνα. Μήπως κρύωσες απόψε;»

«Μπα, έτσι ρώτησα. Για να λέμε την αλήθεια, όλες οι μέ-

ρες εδώ μέσα ίδιες είναι. Χελιδόνια, σπουργίτια έρχονται, φεύγουν. Ξανά και ξανά!»

Ένωσα μια ανάσα αλλιώτικη. Ένα άρωμα. Πάντα ξεχώριζα τους ανθρώπους από τη μυρωδιά τους.

«Τι ωραία που μυρίζεις!»

«Σας αρέσει;»

«Μμμ!»

«Να σας βάλω;»

Κούνησα το κεφάλι καταφατικά. Ο γιος μου δεν κάνει βήμα χωρίς αυτή.

Η νύφη μου άνοιξε την Gucci τσάντα της και έβγαλε μια μινιατούρα αρώματος. Μου έσταξε μία σταγόνα πίσω από κάθε αυτί και μία στη βάση της μύτης. Εισέπνευσα τα αιθέρια έλαια.

«Πανάκριβο, ε; Τι καλά που το 'χες μαζί σου. Ο Νίκος μου πάντα φροντίζει να μη σου λείψει τίποτα», είπα.

«Αλήθεια λέτε. Από τότε που τον γνώρισα, με προσέχει».

Η φωνή της νύφης μου τρεμούλιασε προς στιγμή. Συνέχισε, ενώ τα μάτια της άνοιξαν διάπλατα και η φωνή της ακούστηκε σαν μέταλλο που σκίζει τον αέρα.

«Στην οικογένειά μου συνέβη ένα δυσάρεστο γεγονός. Γνωρίζετε ποιο. Ο κόσμος μου κατέρρευσε. Λίγο μετά η μοίρα μου έφερε τον γιο σας. Με τη στάση του, τη σοβαρότητα που αντιμετώπισε τη σχέση μας μου έδειξε τον δρόμο. Ξαναβρήκα τη χαμένη εμπιστοσύνη μου στον εαυτό μου και στους άλλους».

«Εγώ σε στήριξα τότε».

«Ναι; Πώς;»

Τα βήματα του γιου μου διέκοψαν την αναμέτρηση. Τα άκουσε όλα άραγε;

«Μπα σε καλό σας, τι θυμηθήκατε; Αφήστε το παρελθόν στην ηουχία του. Αυτό που βλέπω εγώ τώρα είναι κάτι καινούργιο. Μάνα, η ευχαρίστηση αποτυπώθηκε στο πρόσωπό σου, γλύκανε το στόμα, έσβησε τις γραμμές στο μέτωπο, απάλυνε τις χαρακιές στα μάγουλα. Με λίγες σταγόνες άρωμα έγινε το θαύμα, η μεταμόρφωση».

«Τι νόμιζες, ότι πέθανα, ότι ξέχασα πως είμαι γυναίκα; Έχω κι εγώ τις ανάγκες μου. Από πότε έχω να βάλω κολόνια; Επειδή είμαι εδώ μέσα, κι εγώ δεν θυμάμαι από πότε, νομίζετε όλοι σας ότι ξέχασα τι σημαίνει θηλυκότητα, τι σημαίνει ευχαρίστηση; Κούνια που σας κούναγε! Ποιος υπέγραψε, μου λες; Ποιος φταίει για την κατάσταση μου;

«Αχ, βρε μάνα. Ρωτάς, απαντάς μόνη σου, βγάζεις τα συμπεράσματά σου και νομίζεις ότι οι άλλοι συμφωνούν μαζί σου, ότι αντιπροσωπεύεις την κοινή λογική».

«Δεν ξέρω τι λες. Εγώ τώρα το μόνο που θέλω είναι μια αγκαλιά. Παλικάρι μου, Δήμο μου, έλα να σε δω. Ψήλωσες κι άλλο;»

«Όχι, βρε γιαγιά. Σταμάτησα να ψηλώνω στην εφηβεία μου. Πέρασαν δεκαπέντε χρόνια από τότε».

Έσκυψε να με φιλήσει.

Να γελάσω ή να κλάψω; Μάλλον το πρώτο. Όχι, το δεύτερο. Τι λες, δεν θα της κάνω τη χάρη. Αυτό μου έλειπε, να μυξοκλαίω. Είμαι δυνατή. Δεν θα δίνω σημασία στις βλακείες τους. Χα, χα, αυτό είναι! Θα προσποιούμαι ότι συμφωνώ μαζί τους, αλλά από μέσα μου θα τις φτύνω. Κι όταν με διατάζουν, θα τα κάνω όλα στραβά και μετά θα τα ρίχνω στον μικρό. Αυτόν τον κανακεύουν ακόμα. Είναι κολλημένοι στα φουστάνια της μάνας. Όμως θέλει μαεστρία το πράγμα, πρέπει να προσέχω πολύ, γιατί, αν με πιάσουν, θα φάω το ξύλο της χρονιάς μου. Αν τα καταφέρω όμως, τι γέλια θα κάνω.

Θα ήμουν κοντά δεκατέσσερα και του λόγου μου όταν φορτώθηκα το σακί με το σιτάρι. Ψηλή και λεπτή σαν το κλαράκι, δοκίμασα τρεις φορές να σηκώσω τις τριάντα οκάδες και δεν τα κατάφερα. Ανέβηκα στο σκαμνί με το ένα ποδάρι και λύγισα το άλλο κοντά στο πάτωμα.

«Αμάν, βρε Πολυνίκη, κάνε μια προσπάθεια. Τίποτα δεν καταφέρνεις. Πόσο πια να σε περιμένω, ένα κάρο δουλειές έχω να κάνω», είπε η Αναστασία.

Δεν απάντησα, αλλά διαολίστηκα. Σιγά τα λάχανα, λίγο συγγύρισμα και το μαγείρεμα έκανε. Δύο ώρες το πολύ. Κι

εγώ φορτωμένη σαν το γαιδούρι να πάω στη Σαλονίκη με τα πόδια. Αυτή η αδελφή μου με είχε για δούλα και κάτι παραπάνω, για παρακατιανή. Η ίδια το έπαιζε πριγκίπισσα. Δεν έφταιγε αυτή όμως, όλα ήταν δουλειά της μάνας μας. Κι εγώ η χαζή τις υπηρετούσα και τις λάτρευα συνάμα.

Τι να έκανα όμως; Ζαλώθηκα τελικά το πολύτιμο φορτίο. Είχα καταλάβει ότι με το αλεύρι που θα έφερνα θα περνούσαμε δυο τρεις μήνες.

«Οχ, με σάλιωσες πάλι, Πολυνίκη. Τι τα θες πια αυτά τα φιλιά;»

Μα τι είπε τώρα η άσχετη; Άλλου είδους φιλιά βρέχουν, αυτά με τη γλώσσα. Ξέρω, το διάβασα σ' εκείνα τα απαγορευμένα βιβλία στο βάθος της ντουλάπας. Ο πατέρας τα είχε σκεπάσει με ρούχα. Τα ανακάλυψα όταν με κλείδωσαν ένα βράδυ στην αποθήκη κάτω από τη σκάλα. Δεν είχα καταλάβει για ποιο λόγο. Δεν έφταιγα, αλλά δεν θυμάμαι κιόλας γιατί έγινε όλο αυτό. Τι σημασία έχει, αυτές πάντα είχαν δίκιο.

Οχ, ένας πόνος στον ώμο μου σαν τοίμπημα μέλισσας. Το σακί δηλώνει την παρουσία του και μου λέει: «Είσαι χαζή, αλλά δεν το παραδέχεσαι. Θα με κουβαλήσεις έτσι κι αλλιώς και τζάμπα διαμαρτύρεσαι». Ορίστε; Ακούω φωνές πάλι; Μπα, αποκλείεται, μου φάνηκε. Κοιτάζω γύρω μου, κανείς. Ο πατέρας φευγάτος, η μάνα από νωρίς στο χωράφι. Μήπως η αδελφή μου με κοροϊδεύει πίσω από την πόρτα;

Αχ, νιώθω πάλι το κεντρί στην ωμοπλάτη μου, πιο έντονα. Δεν πειράζει, αντέχω. Πού βρίσκομαι; Α, ναι, στο σπίτι. Ακόμα; Τaráζομαι με τη σκέψη αυτή.

Με τα νεύρα πάνω απ' το κεφάλι ξεκινώ. Τα βήματά μου αργά. Ανοίγω την εξώπορτα. Σφίγγω τα δόντια και κάνω πιο γρήγορα. Με περιμένει τουλάχιστον μιάμιση ώρα ποδαρόδρομος.

Επιτέλους φτάνω. Μόλις πέρασα τη βίλα Πετρίδη και συμπεραίνω ότι βρίσκομαι στην περιοχή Μπεχτοινάρι. Στα δεξιά μου η μυρωδιά της θάλασσας σηματοδοτεί τη θέση της αποβάθρας. Ακούω μια μπουρού να βρυχάται. Φαντάζομαι τις βάρκες να φορτώνονται με αλεύρι και σιμιγδάλι με προορισμό τα εμπορικά πλοία που είναι αγκυροβολημένα στην είσοδο του λιμανιού. Χαζομάρες, σκέφτομαι, πού να βρεθούν πλοία σε καιρό πολέμου; Διασχίζω τις γραμμές του τρένου και βλέπω τον αλευρόμυλο να ξεπροβάλλει στη στροφή του δρόμου. Αποφασίζω να κάνω ακόμη μία στάση. Έχω διπλωθεί στα δύο από τον πόνο, η μέση μου με ξεσκίζει, τα πόδια μου τρέμουν, οι πατούσες μου φλέγονται. Με το κεφάλι στα γόνατα δεν βλέπω το πλήθος γύρω μου. Αισθάνομαι όμως το κύμα, το σπρώξιμο. Μυρίζω τη σκόνη. Με ρίχνουν στο έδαφος, με ποδοπατούν. Η γεύση του χρώματος μαζί με την αλμύρα είναι πρωτόγνωρη στα χείλη μου. Ο φόβος με βοηθά να στηρίξω τα χέρια μου στη γη για να σηκωθώ. Δεν προλαβαίνω όμως, ένα χέρι με σηκώνει σαν πούπουλο και με τραβά στην άκρη.

«Τι κάνεις εδώ, κοπελιά, πού πας; Κινδυνεύεις, δεν βλέπεις τι γίνεται;»

Ακολουθώ το βλέμμα του και σαστίζω. Πού βρέθηκε τόσος κόσμος; Με κουρέλια για ρούχα, ξυπόλητοι, λιανοί, με σημαίες, με λάβαρα και κοντάρια τρέχουν σαν δαιμονισμέ-

νοι. Με βρεγμένα μάγουλα από τα δάκρυα, με αλαλαγμούς και κραυγές, γέροι, αρματωμένοι ελασίτες, γυναίκες, παιδιά, ελάχιστοι νέοι, σακάτηδες, χωριάτες, αστοί, με μαντίλια, με καλάθια κατηφορίζουν στη δημοσιά. Κι όλο και πληθαίνουν, όλο και γεμίζουν τους δρόμους κάτω από τον ήλιο, που αποφάσισε να τους συντροφέψει στη χαρά τους. Τι λένε; Τι διαδηλώνουν; Δεν ξεχωρίζω τις λέξεις.

«Επιτέλους ελεύθεροι! Οι Γερμαναράδες ξεκουμπίστηκαν! Ζήτη το ΕΑΜ!» φωνάζει στο αυτί μου ο σωτήρας μου. «Άντε, πάμε να ενωθούμε με τους άλλους».

Βάζει το σακί στον ώμο του και ξετρυπώνει ένα κομμάτι ύφασμα που κάποτε ήτανε μαντίλι.

«Καθάρισε μ' αυτό το πρόσωπό σου, γιατί μέχρι να βρούμε νερό, θα ξεραθεί το αίμα».

Τον ακολουθώ αμίλητη, και μπερδευόμαστε με τον κόσμο. Επαναλαμβάνω τα συνθήματα και ξελαρυγγιάζομαι. Πώς βρήκα τη δύναμη, πού πήγαν οι πόνοι μου; Τον κοιτώ κλεφτά. Με περνά ένα κεφάλι, το παντελόνι πλέει πάνω του. Έχει δέσει το ζωνάρι του κόμπο για να μην του πέφτει. Πρόσωπο τραχύ, αδρές γραμμές, μάγουλα με γένια, μύτη ίσια και ελάχιστα σουβλερή στην άκρη. Με βλέπει που τον κοιτάζω.

«Με λένε Ζήση. Έχεις δίκιο να με φοβάσαι με την όψη που έχω, αλλά να σε βοηθήσω θέλω. Στου Χατζηγιαννάκη δεν πας; Δεν θα έφτανες ποτέ εκεί με το στάρι. Ο λαός πεινάει. Θα σ' το άρπαζαν στο άψε σβήσε».

Παίρνω φωτιά:

«Τα κατάφερα μέχρι τώρα, άρα...»

«Α, δεν σηκώνεις μύγα στο σπαθί σου. Μ' αρέσεις. Πώς σε λένε;» με ρωτά.

«Να μη σε νοιάζει. Δώσ' μου το σακί μου, σου λέω».

«Πείσμως τώρα, αλλά άσε με να το κουβαλήσω ως την πύλη του εργοστασίου», απαντά ο άντρας.

Το χαμόγελό του μου φαίνεται ειρωνικό, αλλά δεν θέλω να το παρατραβήξω. Στο κάτω κάτω είμαι πολύ κουρασμένη. Ο Ζήσης δίνει αγκωνιές, βαράει με το σακί δεξιά αριστερά για να ανοίξει δρόμο, τα καταφέρνει μέσα σε βρισιές κι επιφωνήματα. Ξεκόβουμε με δυσκολία και συνειδητοποιώ ότι με τραβάει απ' το μπράτσο.

«Έι, σταμάτα, με μελάνιασες», του φωνάζω.

Η κλειστή πόρτα μού κόβει τη φόρα. «Διακοπή λειτουργίας λόγω δολιοφθορών στον μηχανικό εξοπλισμό», διαβάζω στην ανακοίνωση.

«Οι Βρετανοί έκαναν καλά τη δουλειά τους, την έφεραν στους ναζί», ακούω τον Ζήση να λέει.

Αυτοί καλά, εγώ όμως τι κάνω τώρα; Εκείνη η μέρα θα μείνει ανεξίτηλη μέσα στο κουβάρι των αναμνήσεών μου. Η περηφάνια απέναντι στην αξιοπρέπειά μου έδιναν μάχη. Ο Ζήσης από τη μια, η οικογένειά μου από την άλλη. Και τι, θα ντραπώ έναν άγνωστο επειδή μου έδειξε ανθρωπιά; Θα του πω ένα γεια και τελειώσαμε. Σάματις θα τον ξαναδώ; Την αδελφή μου, τη μάνα μου όμως πώς θα τις αντιμετωπίσω; Πώς θα γυρίσω με άδεια χέρια; Θα με ξυλοφορτώσουν και θα 'χουν και δίκιο. Τι θα φάμε πέντε ψυχές;

«Λοιπόν, τι αποφάσισες; Θα γυρίσεις πίσω ή θα έρθεις μαζί μου;»

«Πού να έρθω;» τον ρωτώ και αντιμετωπίζω τη σκληρή πραγματικότητα: Πώς θα γυρίσω στο χωριό; Τέλος Οκτώβρη και η μέρα μίκραινε, ώσπου να γύριζα, θα ήταν σκοτάδι. Οι δρόμοι γεμάτοι ανθρώπους, κάθε καρδιάς καρδί.

«Θα πάμε απ' την άλλη πλευρά της πόλης, στον άλλο μύλο. Είναι και μεγαλύτερος από δαύτον».

«Θα προλάβουμε; Και μετά πώς θα γυρίσω στο σπίτι μου; Θα νυχτώσει».

Θα περάσεις το βράδυ στο σπίτι μου», λέει με φυσικότητα ο Ζήσης, λες και με ήξερε κι από χθες. «Μένω με τη μάνα μου, μην ανησυχείς», συμπληρώνει αντικρίζοντας τα γουρλωμένα μάτια μου.

Είναι κάποιες φορές που κάνουμε πράγματα και τα συνειδητοποιούμε κατόπιν εορτής. Αποφασίζουμε και πράττουμε χωρίς να σκεφτούμε τις συνέπειες. Κάποιοι το λένε πεπρωμένο και κάποιοι άλλοι συγκυρία. Μερικοί το μετανιώνουν και πολλοί άλλοι υποστηρίζουν «Καλύτερα να μετανιώσεις για κάτι που έκανες παρά για κάτι που δεν έκανες». Εγώ μάλλον ανήκω σ' αυτούς.

«Είναι μακριά;»

Τα πόδια μου έχουν πρηστεί μέσα σ' αυτά τα παλιοπάπουτσα. Τα κοιτάζω κι ο Ζήσης πιάνει το βλέμμα μου. Τα παπούτσια είναι της αδελφής μου κι εγώ έχω μεγαλύτερο ποδάρι. Της τα χάρισε μια Εβραία που φιλοξενήσαμε στο σπίτι μας. Ποιος ξέρει πού βρίσκεται η Χάνα τώρα. Μια νύχτα εξαφανίστηκε.

«Είσαι απ' τις τυχερές. Δες τα δικά μου παπούτσια», μου λέει.

Τα μάτια μου κατεβαίνουν στα πόδια του, χαμηλά. Φοράει κάλτσες σαν αυτές που έπλεκαν οι μανάδες μας για τους άντρες στον ελληνοϊταλικό πόλεμο. Απροσδιόριστου χρώματος, ανακατεμένα με λάσπη ζιπούνια, με τρύπες, και τα μεγάλα δάχτυλα να προεξέχουν τεράστια. Τα νύχια, άκοπα και καφετιά, ακουμπάνε στο έδαφος. Δεν σχολιάζω. Αχ, βρε Πολυνίκη, είσαι ανόητη και καθόλου ετοιμόλογη.

Περπατάμε κατά μήκος της παραλίας. Πρώτη φορά κάνω αυτή τη διαδρομή. Περνάμε την πλατεία Ελευθερίας. Στο Μεντιτερανέ Παλάς διαδηλωτές κατεβάζουν τη γερμανική σημαία και χειροκροτούμε την έπαρση της ελληνικής. Καθώς προχωρούμε, θαυμάζω τα κτίρια και την πλατεία Αριστοτέλους. Ο Ζήσης με ξεναγεί, μου λέει ότι η πλατεία κάποτε κάηκε και ξανασχεδιάστηκε από έναν Γάλλο. Περιγράφει τις περίτεχνες διακοσμήσεις των σπιτιών και τις καμάρες· είναι ένα πάντρεμα Δύσης με στοιχεία από το Βυζάντιο και την αραβική τέχνη. Πώς τα ξέρει όλα αυτά, απορώ. Καθώς μιλά, κουνάει το χέρι του. Με μαγνητίζουν τα δάχτυλά του, είναι μακριά, λεπτά, με ρόζους κι ένα μικρό εξόγκωμα από το κράτημα του μολυβιού. Εν τω μεταξύ έχουμε αποκοπεί από τη διαδήλωση, ακούμε μακριά τις ιαχές.

Λίγο έλειψε να πέσουμε πάνω στο τραμ της γραμμής Πλατεία-Λευκός Πύργος, που κατευθύνεται σημειωτόν προς το Σιντριβάνι. Απομακρυνόμαστε από το κέντρο και τον Λευκό Πύργο, που μόνο λευκός δεν είναι έτσι ζωγραφισμένος με πράσινα σχέδια για καμουφλάζ. Ο κόσμος γύρω μας όλο και αραιώνει, ο δρόμος στενεύει. Χαζεύω τα χρώματα του νερού, που ανάλογα με το φως του ήλιου δημιουργεί χιλιάδες απο-

χρώσεις. Με τρομάζουν οι φωνές των πουλιών που κάνουν κύκλους και βουτούν τα ράμφη τους στη θάλασσα, μπας και τοιμπήσουν κανένα ψαράκι.

«Αργούμε; Θα έχει τίποτα για φαϊ η μάνα σου;»

«Κάτι θα 'χει βάλει στο τσουκάλι. Πεινάς πολύ; Πώς δεν το σκέφτηκα;» λέει και βγάζει απ' την τσέπη του ένα κομμάτι γαλέτα.

«Πώς τα λένε αυτά τα πουλιά;» ρωτώ με το στόμα γεμάτο.

«Θαλασσοπούλια, γλάροι... ξέρω 'γω; Βλέπεις εκείνα τα χαμόσπιτα; Σε πέντε λεπτά θα 'μαστε εκεί. Μόνο που πέρασε η ώρα και δεν θα προλάβουμε τον μύλο του Αλλατίνη ανοιχτό. Όμως δεν μου 'πες τ' όνομά σου. Πώς θα σε συστήσω στη μάνα μου;»

Η καρδούλα μου χτυπά ξέφρενα. Οι ερωτήσεις τρυπάνε τα μηνίγγια μου. Πού πάω μ' έναν ξένο; Πώς βρέθηκε στον δρόμο μου; Γιατί παράτησε το πλήθος και ήρθε μαζί μου; Σε ποιο σπίτι θα κοιμηθώ; Κι αν συμβεί κάτι κακό; Πού μπλέχτηκα, μακριά από την προστασία της οικογένειάς μου; Απ' την άλλη σάμπως και μ' αυτούς ξένη δεν νιώθω; Παράταιρη με ανεβάζουν, παράξενη με κατεβάζουν. Μ' αυτόν νιώθω ξεχωριστή, τον εμπιστεύομαι.

«Άκου να δεις, δεν μ' αρέσουν τα πολλά λόγια. Με βρήκες στην ανάγκη και σ' ακολούθησα. Αύριο θα κάνουμε τη δουλειά και θα χαιρετηθούμε. Εντάξει; Και για να συνεννοούμαστε, με λένε Πολυνίκη».

Ο νους μου τρέχει... Με βάφτισαν Πολυνίκη. Ήταν ιδέα του νονού μου, του Ελευθέριου Παρασκευά. Αυτός είναι με καταγωγή από την Κρήτη, συνονόματος του Βενιζέλου,

επιηρεάστηκε από τους νικηφόρους αγώνες του πολιτικού και, βενιζελικός ως το κόκαλο, δεν έβρισκε όνομα για μένα. Ήταν καπνεργάτης και αργότερα καπνέμπορος ο πνευματικός μου πατέρας και δραστηριοποιούνταν στην Καβάλα. Κατέληξε στο όνομα Πολυτίμη. Το συνέδεσε με την κυβερνητική εντολή κατασκευής του λιμανιού της πόλης στα 1930. Το ότι δεν μπόρεσε να προβλέψει ότι θα ακολουθούσε η χρεοκοπία σε δύο χρόνια είναι άλλου παπά ευαγγέλιο. Ήρθε η πρώτη Σεπτεμβρίου και έγινε το μυστήριο άρον άρον, αφού ο Ελευθέριος, επιχειρηματίας κατά τα λεγόμενα του κόσμου, βιαζόταν να ταξιδέψει την επομένη για να κλείσει μια καινούργια δουλειά στη γαλλική επαρχία. Μάλλον ήταν βαρήκοος ο ιερέας και παράκουσε. «Και το όνομα αυτής Πολυνίκης», αναφώνησε. Το όνομά μου, με τη διαφορά ενός «ει» και το γένος ήταν γεγονός. Ο Πολυνείκης ήταν ήρωας και αδελφός της Αντιγόνης στην ομώνυμη τραγωδία του Σοφοκλή, μέχρι να το μάθω όμως αυτό πέρασε καιρός. Άσε που οικογένεια και νονός με φώναζαν και με τα δύο ονόματα.

Με έτσουξε όταν πήγα στο σχολείο, γιατί δάσκαλοι και παιδιά το έγγραφαν λάθος και με ανάγκαζαν να τους διορθώνω συνέχεια. Μίσησα το όνομα, μίσησα τον παπά, μίσησα το Βενιζέλο, μίσησα και τον νονό. Αυτόν που μου έκανε το χειρότερο δώρο και μετά εξαφανιζόταν για καιρό και όταν με θυμόταν, Χριστούγεννα και Πάσχα, επαναλάμβανε την ίδια ιστορία για τα βαφτίσια μου και γελοούσε ο αχρείος μέχρι δακρύων. Αλλά από δώρα δεν είχα παράπονο, μου έφερνε όποιο ωραίο παιχνίδι έβρισκε στις πόλεις που κυριαρχούσαν

στις διηγήσεις του. Θα σας μιλήσω για τα ταξίδια του, χώρεσα κι εγώ μέσα σ' αυτά.

Την *Αντιγόνη* τη λάτρεψα. Διάβαζα και ξαναδιάβαζα την τραγωδία και αποστήθισα αρκετούς στίχους. Στις μοναξιές μου έκανα παρέα μαζί της, επαναλάμβανα τα λόγια της ηρωίδας, έριχνα κι ένα σεντόνι πάνω μου για μανδύα, και τελείωνα πάντα με μια υπόκλιση. Θα ήθελα να με είχαν βαφτίσει Αντιγόνη. Αλλά δεν ξέρω αν μου άξιζε, αν είχα τα κότσια να της μοιάσω. Την Ισμήνη, την αδελφή της, δεν τη χώνευα καθόλου, μου φαινόταν πολύ βαρετή. Πιθανόν να είχα ταλέντο στην υποκριτική αν διάλεγα εγώ τους ρόλους. Γίνεται όμως αυτό;